

Література

1. Бабин І. Формування системи забезпечення якості вищої освіти // Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Документи і матеріали. - Ч. 2/Упоряд.: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко. 1.1. Бабин. - Т: Вид-во ТИПУ ім. В. Гнатюка, 2004. - С. 109—117
2. Вища освіта України в умовах трансформації суспільства: стан, проблеми, тенденції розвитку. 1991 - 2006 рр.: Наук.-допом. бібліогр. покажч /АПН України. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; Упоряд.: Л. О. Пономаренко, І. П. Моїсєєва, Л. І. Ніколюк, О. О. Микитенко; Наук. ред. П. І. Рогова; Наук. консультант Б. І. Корольов; Бібліогр. ред. Л. О. Пономаренко. - К., 2008. - 487 с.
3. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посіб. / Ант. кол.: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, 1.1. Бабин; За ред. В.Г. Кременя. - Т: Навчальна книга - Богдан, 2004. - С. 171.
4. Рудь Ю. Як оцінити викладача? //Досвід створення і використання системи рейтингового оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників, кафедр і факультетів /Ю. Рудь, А. Темченко, Г. Отверченко //Освіта. - 2005. - 15-22 черв. (Ns 25). - С. 6-7.
5. Стандарти та норми забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти / Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Документи і матеріали. - Ч. 3 /Упоряд.: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, 1.1. Бабин; За ред. С.М. Нікопаєнко- Т; Вид-во ТИПУ ім. В - Гнатюка, 2006. - С. 83-109.
6. Статистичний щорічник України за 2003р. К.: Консультант, 2004, 349с. - С.37
7. Якименко Ю.І, Вдосконалення системи контролю якості вищої технічної освіти та Болонський процес //Матеріали Всеукраїнської наради ректорів вищих технічних закладів «Вища технічна освіта України і Болонський процес». -Х.: НТУ «ХПІ», 2004. - С. 124.
8. Офіційний сайт Altmater. Всє для преподавателей - <http://almamater.com.ua>
9. Офіційний сайт НТУУ «КПІ» - <http://kpi.ua/boloon>

УДК: 338.2:167.22:06.011:378:63

І.М. ГОРДА, В.О. ШВЕЦЬ

ПЛАНУВАННЯ МОНІТОРИНГУ ЯК ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. У статті висвітлюються питання вимірювання якості освіти у вищих аграрних навчальних закладах шляхом проведення моніторингових досліджень. Зокрема, виділяється планування, як невід'ємний компонент організації моніторингу навчальних досягнень студентів з математики та управлінського кафедрального моніторингу у вищих аграрних навчальних закладах.

Ключові слова: якість освіти, моніторинг, планування.

Анотація. В статье освещаются вопросы измерения качества образования в высших аграрных учебных заведениях путем проведения мониторинговых исследований. В частности, выделяется планирование, как неотъемлемый компонент успешной организации мониторинга учебных достижений студентов по математике и управленческого кафедрального мониторинга в высших аграрных учебных заведениях.

Ключевые слова: качество образования, мониторинг, планирование.

Annotation. In the article the questions of measuring of quality of education are illuminated in higher agrarian educational establishments by realization of monitoring researches. In particular, planning is distinguished, as an inalienable component of successful organization of monitoring of educational achievements of students on mathematics and administrative cathedral monitoring is in higher agrarian educational establishments.

Key words: monitoring, planning, preparatory stage.

Питання вимірювання й оцінювання результативності функціонування освітньої системи є одним із найбільш важливих у сучасних умовах.

Для пізнання процесів, що проходять в освіті, для управління ними, виникає необхідність у проведенні постійного вимірювання, оцінювання якості освіти та систематичного визначення ефективності функціонування окремих складових освітньої системи, що надає можливість отримати об'єктивну, повну інформацію з метою прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на підвищення її функціонування.

Крім того, сучасний етап соціально-економічного розвитку України передбачає зростання вимог до якості аграрної освіти, які обумовлені цілями та потребами цієї галузі. Тому випускники вищих навчальних аграрних закладів повинні володіти як теоретичними здобутками, так і практичними навичками, адже агропромисловий комплекс вимагає належного рівня кадрового забезпечення, як незаперечної умови його ефективного функціонування.

Отже, необхідно здійснювати удосконалення організації форм, методів та засобів фахового навчання студентів - аграріїв та пошук нових підходів до вимірювання і об'єктивного оцінювання якості освіти, зокрема, навчальних досягнень студентів з метою підвищення якості результатів навчання.

Таким чином, у вищих аграрних навчальних закладах виникає необхідність здійснення самостійного та об'єктивного оцінювання якості освіти і керівництва зусиль по підвищенню цієї якості.

Вирішити такі завдання можна за умови проведення систематичних моніторингових досліджень, які надають можливість регулярно отримувати моніторингові повідомлення шляхом здійснення постійного та систематичного відслідковування стану досліджуваного об'єкта управлінської діяльності, аналізувати його стан, співставляючи із заданими еталонами, прогнозувати та корегувати стан об'єкта з метою здійснення управлінських дій, направлених на підвищення його якості. Інформація, отримана в ході проведених моніторингових досліджень, є досить важливою та корисною для вузу, адже вона є основою для постановки подальших цілей.

Останнім часом у науковій літературі проблемі теоретичного обґрунтування моніторингу в педагогічних дослідженнях та його практичного впровадження в освітній процес приділяється досить багато уваги: В. Кальней, С. Шишов [1], О. Майоров [2], Т. Лукіна [3], Д. Матрос, Д. Полєв, Н. Мельникова [4], Г. Єльнікова [5], З. Рябова [6], О. Локшина [7], Я. Бродський, О. Павлов [8], Н. Байдацька [9], Ю. Романенко [10] та інші.

На нашу думку у ВНЗ аграрного профілю на різних управлінських рівнях можна впроваджувати наступні види моніторингу: M_1 - *моніторинг навчальних досягнень студентів з математики* (управлінський рівень студент-викладач), M_2 - *управлінський кафедральний моніторинг* (управлінський рівень викладач-завідуючий кафедрою), M_3 - *деканатський моніторинг* (управлінський рівень завідуючий кафедрою-факультет), M_4 - *університетський моніторинг* (управлінський рівень факультет-ВНЗ).

Зосередимо увагу на розгляді перших двох видів моніторингу, а саме (C_1) і (M_2), які є між собою взаємопов'язані, адже необхідною складовою якості навчання студентів є професійна успішність педагогів, тобто існує пряма залежність результатів навчальних досягнень студентів від професійної кваліфікації викладачів.

Поняття, мета, завдання, структура та етапи впровадження моніторингу навчальних досягнень студентів з математики (A_4 .) та управлінського кафедраль-

ного моніторингу (M_2) у вищих аграрних навчальних закладах були висвітлені нами в попередніх публікаціях [11-13].

Мета ж даної статті полягає у розгляді питання планування моніторингу, як невід'ємної частини його успішної та ефективної організації у вищих аграрних навчальних закладах.

Зазначимо, що планування в теорії управління відноситься до основних із функцій управління. При цьому **прогноз** в управлінні - це передбачення суб'єктами кінцевого результату роботи системи в цілому, побудова образу мети та засобів, необхідних для її досягнення.

Планування - це розробка рішення про те, якими повинні бути конкретні результати, їх виконавці, етапи виконання та шляхи досягнення. Прийняття рішення є пусковим механізмом в психологічній структурі дій, що означає перехід від аналізу ситуацій до конкретної дії, яка здійснюється у відповідності з планом [14, с. 20].

При проведенні моніторингових досліджень виділяють п'ять основних етапів, які органічно поєднані між собою: ініціювання моніторингу, підготовка до його проведення, збір та аналіз даних, узагальнення й оприлюднення результатів, складання звіту й вироблення рекомендацій щодо розвитку досліджуваного об'єкту [15, с. 21].

Зупинимося детальніше на розгляді перших двох етапів впровадження моніторингу навчальних досягнень студентів з математики (M_1) у вищих аграрних навчальних закладах (підготовка частина).

Підготовка частина впровадження моніторингу (ζ) в навчально-виховний процес під час викладання математичних дисциплін передбачає розробку плану, згідно якого будуть діяти викладачі математики під керівництвом завідуючого.

Перш за все, у вузі повинно бути прийняте положення про проведення моніторингового дослідження та затверджені нормативно-правові документи, які надають можливість його офіційно здійснювати та визначають обов'язковий порядок, функціональні обов'язки учасників моніторингу, правила організації, здійснення та подальшого розвитку моніторингу тощо.

Крім того, на даному етапі викладачам кафедри математики, які є відповідальними за проведення моніторингу, необхідно визначити його головну мету, окреслити основні завдання, відібрати об'єкт дослідження, сформулювати гіпотезу, розробити модель моніторингу, підготувати програму виконуваних робіт і графік їх проведення з визначеними термінами, затвердженими завідуючим кафедрою.

Проведення моніторингового дослідження повинно, на нашу думку, передбачати ще й психологічну готовність та зацікавленість викладачів математики до здійснення комплексу діагностичних, аналітичних та корекційних заходів. Досить важливо, щоб викладачі чітко усвідомлювали з якою метою проводиться моніторингове дослідження та яким чином його необхідно впроваджувати на кафедрі. У колективі повинна панувати позитивна атмосфера, націлена на досягнення високих та ефективних результатів дослідження. Тому необхідною частиною, на нашу думку, при впровадженні моніторингу навчальних досягнень студентів з математики є проведення інформаційних семінарів під керівництвом адміністрації, мета яких - знайомство педагогічного колективу з теоретичними основами моніторингу та проведення інструктажу стосовно його реалізації в навчальному процесі.

Наступними моментами етапу планування моніторингу (M_1) як виду діяльності є: вибір параметрів, показників та критеріїв, за якими оцінюється об'єкт дослідження, розподіл їх за якісними та кількісними показниками, підготовка, розробка та апробація діагностичних матеріалів (вимірників, анкет тощо), вибір найбільш ефективних статистичних і математичних методів збору та опрацювання отриманих результатів дослідження, що забезпечують поєднання якісних і

кількісних рівнів аналізу інформації, розробка програмного забезпечення для введення, збереження та обробки даних моніторингу, підбір основних форм представлення та звітності отриманої інформації моніторингового дослідження.

При впровадженні моніторингу (**М₁** викладачам необхідно зосередити свою увагу на виборі параметрів, показників та критеріїв, згідно яких проводиться оцінювання об'єктів дослідження та розробці діагностичного інструментарію моніторингу, який має бути науково обґрунтованим, стандартизованим та апробованим.

Зазначимо, що у загальному розумінні **параметр** - основна властивість процесу, явища, системи [16]. У словнику української мови **критерій** розуміється, як засіб для судження, ознака, на основі якої здійснюється оцінка чого-небудь, мірило [17, с. 634]. А показник - це кількісне вимірювання критерію.

Отже, об'єкт моніторингу може містити свій набір критеріїв, а кожний критерій характеризується певним набором показників.

Робота по впровадженню моніторингу навчальних досягнень студентів з математики потребує певних затрат часу і контролю по її організації. Тому запланована діяльність має бути занесена до індивідуального плану кожного викладача з уточненням термінів її виконання та затверджена завідуючим кафедрою. Діагностичні матеріали, необхідні для проведення моніторингового дослідження, мають бути підготовлені викладачем та занесені до складу навчально-методичного комплексу дисципліни.

Організацію управлінського кафедрального моніторингу (**М₂**) здійснює завідуючий кафедрою математики у три етапи: підготовчий, практичний та аналітичний.

Підготовчий етап передбачає планування завідуючим кафедрою своїх дій по впровадженню моніторингу: у вузі необхідно затвердити нормативні документи, які надають можливість офіційно впроваджувати моніторинг, визначається мета, завдання, об'єкт дослідження, формулюється гіпотеза, складається графік та терміни проведення дослідження, які подаються в деканат.

Крім того, завідуючому кафедрою необхідно розробити параметри, критерії та показники оцінювання діяльності педагогічного колективу, які повинні бути їм повідомлені. Досить важливим моментом є вибір методів, засобів та форм проведення моніторингу (**М₂**), розробка методичного забезпечення та підбір ефективних методів збору, обробки, опрацювання та представлення отриманої інформації, тощо.

План заходів по впровадженню управлінського кафедрального моніторингу заноситься до плану роботи кафедри математики та контролюється деканатом.

Таким чином, планування являється необхідним елементом під час впровадження моніторингу у вищому аграрному навчальному закладі, правильна організація якого забезпечує досягнення ефективних результатів і передбачає виконання наступних дій:

- затвердження офіційних документів, необхідних для проведення моніторингу та визначення термінів його проведення;
- визначення мети, завдань та об'єктів дослідження;
- формулювання гіпотези та розробка моделі дослідження;
- підбір та підготовка організаторів моніторингового дослідження;
- формування сукупності параметрів, критеріїв та показників, розподіл їх по якісних та кількісних рівнях;
- розробка та апробація діагностичного інструментарію;
- розробка програмного забезпечення для введення, збереження отриманої інформації;

- вибір статистичних та математичних методів опрацювання отриманої інформації та форм її представлення.

Окреслені нами вимоги до планування моніторингу (АА) та (M_2), на нашу думку, мають використовуватися в навчальному процесі під час навчання математики у вищому аграрному навчальному закладі. За такої умови даний вид діяльності буде ефективним та призведе до досягнення запланованих результатів.

Література

1. Шишов С.Е., Кальней В.А. Школа: мониторинг качества образования. - М.: Пед. общество России, 2000. - 316 с.
2. Майоров АН. Мониторинг в образовании. - СПб.: Образование-Культура, 1998. - 300 с.
3. Лукіна Т. Види моніторингових досліджень / Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / За заг. ред. О.І. Локшиної. -К: "К.І.С."— 2004. -с. 61-75.
4. Матрос Д.Ш., Полев Д.М., Мельникова Н.Н. Управление качеством образования на основе новых информационных технологий и образовательного мониторинга. - М.: Педагогическое общество России, 1999. - 96 с.
5. Їльникова ГВ. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні. Монографія. - К.: ДАККО, 1999 - 303 с.
6. Рябова З.В. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів 6-7 річного віку (управлінський аспект) : Дис ... канд. пед. наук: 13.00 01 - К, 2005. - 181 с.
7. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / За заг. ред. О.І. Локшиної. - К.: К.І.С., 2004. - 128 с.
8. Афанасьєва О.М., Бродський Я.С., Глюза О.О., Євтухова О.В., Павлов О.Л., Сліпенько А.К. Діагностичний комплект для проведення моніторингових досліджень базової математичної підготовки учнів 4-11 класів / За ред. Я.С. Бродського і О.Л. Павлова. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2005. - 256 с.
9. Байдацька Н.М. Педагогічні умови моніторингу якості навчальних досягнень студентів у вищих навчальних закладах недержавної форми власності: Дис...канд. пед. наук: 13.00.04. - Вінниця, 2007. - 218 с.
10. Романенко Ю.А. Моніторинг навчання хімії в загальноосвітніх навчальних закладах / Донець, нац. ун-т. - Донецьк, 2006. - 438 с.
11. Горда І.М. Структура системи моніторингу якості математичної освіти студентів вищих аграрних закладів // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія На 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. — Випуск 7: збірник наукових праць / За ред. П.В. Дмитренка, В.Д. Сиротюка. - К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. - 203 с.
12. Горда І.М. Управлінський кафедральний моніторинг з математики у вищих навчальних закладах аграрного профілю // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. - Випуск 11: збірник наукових праць / За ред. П.В. Дмитренка, В.Д. Сиротюка. — К: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008 - 357 с.
13. Горда І.М. Моніторинг при викладанні математичних дисциплін у вищих навчальних аграрних закладах // Вища освіта України - Додаток 3, том IV (11) - 2008 р. — Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". - 638 с.
14. Бандурка А.М., Бочарова С.П., Землянская Е.В. Психология управления. - Харьков ООО "Фортуна-пресс", 1998. - 464 с.
15. Єрмола А.М. Технологія моніторингу якості освіти: (портфоліо упр. освіти Київ, райради): навч.-метод. посіб. /А.М. Єрмола; М-во освіти і науки України, Харк. нац. пед. ун-т ім. ГС. Сковороди, Упр. освіти Київ райради. -Х.: Курсор, 2008. - 173 с.
16. Словник української мови. — К.: Наукова думка, 1975 - Т.6. - 832 с.
17. Словник української мови. - К.: Наукова думка, 1974 - Т.5. - 840 с.